

Sygn. akt I C 2077/20

WYROK CZĘŚCIOWY W IMIENIU RZECZYPOSPOLITEJ POLSKIEJ

Dnia 30 sierpnia 2023 roku

Sąd Rejonowy w Grudziądzu Wydział I Cywilny
w składzie następującym:

Przewodniczący: asesor sądowy Wojciech Frela
Protokolant: stażysta Dawid Kuchczyński

po rozpoznaniu na rozprawie w dniu 30 sierpnia 2023 roku
sprawy z powództwa H. R.
przeciwko D. W.
o zapłatę

I. zasądza od pozwanej D. W. na rzecz powódki H. R. kwotę 55.445,83 zł (pięćdziesiąt pięć tysięcy czterysta czterdzieści pięć złotych 83/100)
wraz z ustawowymi odsetkami za opóźnienie od dnia 11 grudnia 2020 roku do dnia zapłaty;

II. oddala powództwo w pozostałej części;

III. oddala wniosek pozwanej o rozłożenie świadczenia na raty;

IV. zasądza od pozwanej D. W. na rzecz powódki H. R. kwotę 5.364,95 zł (pięć tysięcy trzysta sześćdziesiąt cztery złote 95/100) wraz z odsetkami ustawowymi za opóźnienie od dnia uprawomocnienia się orzeczenia do dnia zapłaty tytułem zwrotu kosztów procesu;

V. nakazuje pobrać na rzecz Skarbu Państwa – Sądu Rejonowego w Grudziądzu od :

a) pozwanej D. W. kwotę 1233,16 zł (tysiąc dwieście trzydzieści trzy złote 16/100),

b) powódki H. R. kwotę 434,85 zł (czterysta trzydzieści cztery złote 85/100),

- tytułem części wydatków postępowania poniesionych przez Skarb Państwa.

Sygn. akt I C 2077/20

UZASADNIENIE

Wyroku częściowego z dnia 30 sierpnia 2023 roku

Powód H. R. w imieniu własnym wniosła o zasądzenie na jej rzecz od pozwanej D. W. kwoty 75.000 zł z odsetkami ustawowymi za opóźnienia liczonymi od dnia wniesienia pozwu do dnia zapłaty tytułem zachowku po zmarłym w dniu 12 grudnia 2015 roku R. W. (1) oraz zwrot kosztów procesu. W uzasadnieniu pozwu wskazano, że spadkodawca R. W. (1) nie miał dzieci, był żonaty z pozwaną. Zmarły pozostawił testament. W dniu 19 stycznia 2016 roku odbyło się u notariusza postępowanie spadkowe. Pozwana na podstawie testamentu została jedynym spadkobiercą. W skład spadku wchodziły: prawo własności nieruchomości położonej przy ul. (...) w G., nr księgi wieczystej (...), stawy rybne z zabudowaniami, lokaty bankowe, oszczędności, działki rolne. W ocenie powódki przysługujący jej zachówek wynosił 75.000 zł. Powódce przypadł by bowiem udział (...) spadku, gdyby nie było testamentu. Powódka jest niezdolna do pracy, zatem jej udział zachowku wynosi (...) z (...). Powódka została wezwana

do zapłaty zachowku, jednak wobec faktu, iż powódka nie wiedziała kiedy pozwana odebrała wezwania, powódka domagała się odsetek ustawowych ze opóźnienie do dnia wniesienia pozwu.

Sprawa z powództwa H. R. została zarejestrowana pod sygnaturą akt I C 2078/22. Postanowieniem z dnia 8 lutego 2021 roku Sąd Rejonowy w Grudziądzu na podstawie art 219 §1 kpc zarządził połączenie sprawy I C 2078/20 ze sprawą I C 2077/20 do wspólnego rozpoznania i rozstrzygnięcia. Dalej sprawa była prowadzona pod sygnaturą akt I C 2077/20. (k. 23 akt sprawy I C 2078/23).

W odpowiedzi na pozew pozwana D. W. reprezentowana przez profesjonalnego pełnomocnika wniosła o oddalenie powództwa w całości oraz zwrot kosztów procesu, w tym kosztów zastępstwa procesowego według norm przepisanych. W uzasadnieniu pozwana wskazała, że kwestionuje prawo powódki do zachowku w wysokości (...) udziału spadkowego, który przypadł by powódce w wyniku dziedziczenia ustawowego. W ocenie pozwanej sam fakt posiadania statusu emeryta nie świadczy o trwałej niezdolności do pracy osoby uprawnionej do zachowku. Ponadto pozwana podniosła, że stan trwałej niezdolności do pracy musi istnieć w dniu otwarcia spadku. Strona pozwana zakwestionowała skład spadku oraz wartość spadku wskazaną przez powódkę. Pozwana podniosła, że w skład spadku po R. W. (1) wchodzi prawo odrębnej własności lokalu położonego w G. przy ul. (...) pow. (...), dla której Sąd Rejonowy w Grudziądzu prowadzi księgę wieczystą (...) o wartości 160.000 zł z uwzględnieniem, że w okresie trwania małżeństwa spadkodawca i D. W. dokonali nakładów z majątku wspólnego na majątek osobisty spadkodawcy w kwocie 60.000 zł. Lokal przy ul. (...) w G. był w stanie surowym, pozwana wraz z mężem dokonała szeregu nakładów na remont i wykończenie lokalu. W ocenie pozwanej w ramach postępowania powinien być uwzględniany dług spadkowy w kwocie 30.000 zł. W skład spadku wchodziły również udział (...) w nieruchomości niezabudowanej o pow. (...) w A. o wartości 35.000 zł oraz oszczędności w kwocie 14.500 Euro na rachunku w banku (...) S.A. Kurs na dzień 14.12.2015 roku wynosił 4,35 zł. Substrat zachowku wynosi kwotę 198.075 zł, zatem powódce należy się kwota 24.000 zł.

W piśmie z dnia 16 marca 2021 roku powódka reprezentowana przez profesjonalnego pełnomocnika zaprzeczyła jakoby pozwana miała czynić nakłady z majątku wspólnego na majątek osobiste spadkodawcy. Remonty mieszkania nie podnosiły jego wartości. Powódka zaprzeczyła jakoby mieszkanie miało być w stanie surowym. W ocenie strony powodowej wartość nieruchomości w A. jest zaniżona. W ocenie powódki w skład spadku po zmarłym R. W. (2) wchodzi prawo własności nakładów poczynionych na część działki stanowiącej własność Gminy-Miasta G., a którą spadkodawca dzierżawił przez wiele lat. W czasie trwania dzierżawy spadkodawca poczynił nakłady w postaci: nabycia jednego stawu rybnego, wykopaniu dwóch stawów rybnych, które następnie zostały zarybione, rozbudowy budynku mieszkalnego, którego konstrukcja pozwala w nim zamieszkiwać przez cały rok, wykonania utwardzenia, nasadzenia drzew i krzewów, przyłącza wody. Strona powodowa podniosła, że H. R. ma 82 lata.

Jest schorowana, ma problemy z poruszaniem się, oczekuj na operację kolana. Ma przewlekłe bóle stawów, zwłaszcza stawu kolanowego. Choruje na reumatyzm, nadciśnienie tętnicze, ma problemy z sercem. Stan zdrowia powódki nie ulegnie poprawie oraz nie pozwala na podjęcie żadnej pracy zarobkowej.

W piśmie z dnia 19 kwietnia 2019 roku pozwana wniosła o rozliczenie w ramach postępowania długów spadkowych w postaci kosztów pogrzebu i pochówku w kwocie 13.280 zł co po odjęciu zasiłku pogrzebowego dało kwotę 9.280 zł. Strona pozwana zwrócił uwagę na dyspozytywny charakter art. 676 kc oraz na fakt wyłączenia przez strony umowy dzierżawy rozliczenia nakładów poniesionych na wydzierżawioną nieruchomość.

W związku z wydaniem wyroku częściowego uzasadnienie ograniczono do okoliczności istotnych dla roszczenia H. R. pomijając okoliczności istotne ze względu na J. W..

W takcie postępowania skład sądu uległ zmianie w związku z przejściem poprzedniego sędziego referenta w stan spoczynku.

Postanowieniem z dnia 15 maj 2023 roku Sąd Rejonowy w Grudziądzu zawiesił postępowanie ze skutkiem od dnia 18 kwietnia 2023 roku wobec śmierci powoda J. W. (k.350).

Sąd ustalił, co następuje:

Spadek po R. W. (1) synu J. i H., zmarłym w dniu 12 grudnia 2015 roku (sobota), na podstawie testamentu notarialnego z dnia 27 listopada 2015 roku, numer Repertorium (...) otwartego i ogłoszonego w dniu 19 stycznia 2016 roku nabyła wprost, w całości żona D. W..

R. W. (1) w chwili śmierci był żonaty z D. W.. Spadkodawca nie posiadał dzieci. W chwili śmierci spadkodawcy żyli jego rodzice
J. W. i H. R..

Dowód: akt poświadczenia dziedziczenia k.10-11, protokół dziedziczenia k. 12-13, protokół otwarcia i ogłoszenia testamentu k. 14-15, akty stanu cywilnego k. 302-304

W skład spadku po R. W. (1) wchodzi prawo własności stanowiące odrębną nieruchomości lokalu mieszkalnego nr (...), położonego w G., przy ul. (...) o powierzchni (...) m2 zapisanego w księdze wieczystej nr (...) prowadzonej przez Sąd Rejonowy w Grudziądzu (...). Nieruchomość wchodziła w skład majątku osobistego R. W. (1). R. W. (1) otrzymał mieszkanie w stanie deweloperskim. R. i D. W. wyremontowali mieszkanie i przystosowali je do mieszkania. Wartość prawa własności nieruchomości według stanu z dnia 12 grudnia 2015 roku oraz cen aktualnych wynosi 209.000 zł. R. W. (1) i D. W. poczynili z majątku osobistego nakłady na lokal w kwocie 24.00 zł. Wartość nieruchomości przed dokonaniem nakładów wynosi 185.000 zł.

Dowód: protokół dziedziczenia k. 12-13, opinia biegłego sądowego oraz opinia uzupełniająca k. 195-216 i k. 247-252, zeznania świadka D. B. k. 118v, zeznania świadka P. P. (1) k. 119, zeznania świadka P. P. (2) k. 119v-120

W skład spadku po R. W. (1) nie wchodziły pojazdy mechaniczne. R. W. (1) nie zawierał umów darowizny. Nie odnotowano wpływu zeznań podatkowych R. W. (1) i D. W. za okres od dnia 31 grudnia 1998 r. do dnia 12 grudnia 2015 roku.

Dowód: odpowiedź na pismo z dnia 27 kwietnia 2021 roku k. 111, pismo z dnia 7 maja 2021 r. k. 112, odpowiedź z urzędu skarbowego k. 117

W skład spadku po R. W. (1) wchodzi udział (...) części w prawie własności niezabudowanej nieruchomości rolnej, oznaczonej działką nr (...) o pow.2,3200 ha, zapisanej w księdze wieczystej numer (...) prowadzonej przez Sąd Rejonowy w G. (...), położonej w miejscowości A. w gminie G.. Wartość udziału spadkodawcy wynosi 77.400 zł

Dowód: opinia biegłego sądowego k. 253-268

W skład spadku wchodzi oszczędności w kwocie 14.500 euro. Kurs euro w stosunku do polskiego złotego w chwili otwarcia spadku wynosił 4,35 zł.

Okoliczności bezsporne, fakty notoryjne

D. W. poniosła koszty pogrzebu w kwocie 5800 zł. Na koszty złożyły się koszty nagrobka oraz mszy pogrzebowej wraz z oprawą.

Dowód: potwierdzenia zapłaty k. 109

Spadkodawca R. W. (1) oraz (...) G. zawarli szereg umów dzierżawy nieruchomości położonej w G. przy ul. (...) obejmujących działkę numer (...) począwszy od 1 stycznia 1994 roku. W okresie od 1 stycznia 1994 roku do 19 lipca 2000 roku umowy były zawierane na okres jednego roku. Nieruchomość przeznaczona była na cele rolnicze. Budowa tuneli foliowych i innych obiektów oraz sadzenie drzew i prowadzenie upraw wieloletnich wymagały zgody wydzierżawiającego.

Zgodnie z § 13 i § 12 umów zawartych w okresie od 1994 roku do dnia 31 marca 2000 roku po rozwiązaniu umowy dzierżawy, dzierżawca zobowiązywał się oddać przedmiot dzierżawy w takim stanie w jakim znajdował się on w dniu zawarcia umowy.

W okresie od 1 stycznia 1994 roku do 31 marca 2000 roku powierzchnia działek rosła pomimo, że dalej były oznaczone numerem (...). W dniu 19 lipca 2000 roku R. W. (1) oraz Gmina M. G. zawarli umowę dzierżawy części nieruchomości niezabudowanej położonej w G. przy ul. (...) stanowiącej część działki nr (...) obr.(...) zapisanej w KW (...): o pow. (...) – grunty rolne, o pow. (...) – staw rybny. Umowa została zawarta od dnia 1 lipca 2000 roku do 30 czerwca 2010 roku.

W myśl § 11 umowy dzierżawca zobowiązał się do oddania przedmiotu dzierżawy oraz do usunięcia wzniesionych obiektów na własny koszt i bez prawa do odszkodowania.

Na podstawie aneksu do umowy z dnia 19 lipca 2000 roku R. W. (1) i Gmina M. G. zawarli umowę dzierżawy części nieruchomości niezabudowanej położonej w G. przy ul. (...) stanowiącej część działki nr (...) obr.(...) zapisanej w KW (...): o pow. (...) – grunty rolne, o pow. (...) – staw rybny. W myśl § 2 aneksu do umowy wydzierżawiający wyraził zgodę na pobudowanie domku gospodarczego

na dzierżawionym gruncie zgodnie z planem zagospodarowania przestrzennego i prawem budowlanym na ryzyko dzierżawcy i bez prawa do jakiegokolwiek odszkodowania.

Na podstawie aneksu do umowy dzierżawy z dnia 19 lipca 2000 roku wydzierżawiający Gmina M. G. wyraziła zgodę na budowę stawu na dzierżawionym gruncie zgodnie z uzyskanymi w tym przedmiocie zezwoleniami na ryzyko dzierżawcy i bez prawa żądania jakiegokolwiek odszkodowania. W dniu 29 października 2010 roku R. W. (1) oraz Gmina M. G. zawarli umowę dzierżawy części nieruchomości niezabudowanej położonej w G. przy ul. (...) stanowiącej część działki nr (...) obr.(...) zapisanej w KW (...) o łącznej powierzchni (...) z czego pow. 9.040 m² stanowiły grunty, a pow. 1699 m² stanowił staw rybny. Umowa została zawarta od dnia

1 lipca 2010 roku do 30 czerwca 2020 roku. W myśl § 9 umowy nakłady poniesione na zagospodarowanie, adaptację i bieżące utrzymanie przedmiotu dzierżawy oraz dróg gruntowych służących do wspólnego korzystania stanowiły koszty dzierżawcy i nie podlegały zwrotowi. Na wniosek dzierżawcy pismem z dnia 13 stycznia 2011 roku wydzierżawiający wyraził zgodę na pobudowanie na nieruchomości wiaty na drewno i opału na własne ryzyko

i bez prawa do żądania ewentualnego odszkodowania. Anekszem do umowy z dnia

29 października 2010 roku dokonano zmiany w powierzchni działki w ten sposób,

że powierzchnia stawów stanowiła (...), a powierzchnia pozostałej działki wynosiła (...). Na podstawie aneksu do umowy dzierżawcą została również żona R. D. W.. Na wniosek dzierżawcy pismem z dnia

22 czerwca 2012 roku wydzierżawiający wyraził zgodę utwardzenie części działki celem poprowadzenia drogi wewnętrznej na własne ryzyko i bez prawa do żądania ewentualnego odszkodowania. W dniu 10 stycznia 2013 roku strony umowy podpisały aneksem do umowy z dnia 29 października 2010 roku. Zgodnie z aneksem zmianie uległa powierzchnia działki

w ten sposób, że (...) stanowiły powierzchnia staw, a powierzchnia pozostałej działki wynosiła (...). W związku ze śmiercią współdzierżawcy R. W. (1)

i wyrażeniem woli kontynuowania umowy przez D. W. w dniu 18 lutego 2016 roku Gmina M. G. zawarła z D. W. umowę dzierżawy nieruchomości niezabudowanej położonej w G. przy ul. (...) stanowiącej części działki (...) obr. (...) o łącznej powierzchni 9.569 m² z czego pow. (...) zajmowały stawy,

a pow. (...) zajmował pozostałe grunty zgodnie z załączoną mapą. Umowa została zawarta na czas oznaczony do dnia 30 czerwca 2020 roku. W myśl § 9 umowy nakłady poniesione na zagospodarowanie, adaptację i bieżące utrzymanie przedmiotu dzierżawy oraz dróg gruntowych służących do wspólnego korzystania stanowiły koszty dzierżawcy i nie podlegały zwrotowi. Na podstawie umowy dzierżawy z dnia 3 września 2020 roku Gmina M. G. oddała D. W. do używania i pobierania pożytków nieruchomość niezabudowaną położoną w G. przy ul. (...) stanowiącą część działki (...) obr. (...) o łącznej powierzchni (...) z czego pow. (...) zajmowały stawy,

a pow. (...) zajmował pozostałe grunty zgodnie z załączoną mapą. Umowa została zawarta na czas oznaczony do dnia 30 czerwca 2035 roku. W myśl § 9 umowy nakłady poniesione na zagospodarowanie, adaptację i bieżące utrzymanie przedmiotu dzierżawy oraz dróg gruntowych służących do wspólnego korzystania stanowią koszty dzierżawcy i nie podlegają rozliczeniu, ani zwrotowi. W dniu 31 sierpnia 2011 roku D. i R. W. (1) i (...) G. zawarli umowę dzierżawy nieruchomości położonej w G. przy ul. (...) części działki nr (...) obr. (...) zapisanej w KW (...)

o łącznej powierzchni 30.600 m². Umowa została zawarta na czas określony od dnia 1 września 2011 roku do 31 grudnia 2013 roku. Nieruchomość przeznaczona była na cele rolnicze bez prawa zabudowy działek. W myśl § 13 po rozwiązaniu umowy dzierżawca zobowiązał się do oddania uporządkowanej nieruchomości bez prawa do odszkodowania za poniesione nakłady. Aneksami z dnia 31 sierpnia 2011 roku do umowy z dnia 31 sierpnia 2011 roku strony dokonały korekty powierzchni dzierżawionej działki zmniejszając łączną powierzchnię działki do (...). W dniu 14 kwietnia 2014 roku D. i R. W. (1)

i (...) G. zawarli umowę dzierżawy nieruchomości położonej w G. przy ul. (...) części działki nr (...) obr. (...) zapisanej w KW (...) o łącznej powierzchni (...). Umowa została zawarta na czas określony od dnia 1 stycznia 2014 roku do 31 grudnia 2016 roku. Nieruchomość przeznaczona była na cele rolnicze bez prawa zabudowy działek. W myśl § 13 po rozwiązaniu umowy dzierżawca zobowiązał się do oddania uporządkowanej nieruchomości bez prawa do odszkodowania za poniesione nakłady. W związku ze śmiercią współdzierżawcy R. W. (1) i wyrażeniem woli kontynuowania umowy przez D. W. w dniu 18 lutego 2016 roku Gmina M. G. zawarła z D. W. umowę dzierżawy nieruchomości niezabudowanej położonej w G. przy ul. (...) stanowiącej części działki (...) obr. (...) o łącznej powierzchni (...). Umowa została zawarta na czas oznaczony do dnia

12 grudnia 2015 roku do dnia 31 grudnia 2016 roku. W myśl § 13 po rozwiązaniu umowy dzierżawca zobowiązał się do oddania uporządkowanej nieruchomości bez prawa do odszkodowania za poniesione nakłady. W dniu 13 września 2017 roku D. W. i (...) G. zawarli umowę dzierżawy nieruchomości położonej w G. przy ul. (...) części działki nr (...) obr. (...) zapisanej w KW (...) o łącznej powierzchni (...). Umowa została zawarta na czas określony do dnia 31 grudnia 2019 roku

i potwierdzała stan dzierżawy nieruchomości trwający od 1 stycznia 2017 roku. Nieruchomość przeznaczona była na cele rolnicze bez prawa zabudowy działek.

W myśl § 13 po rozwiązaniu umowy dzierżawca zobowiązał się do oddania uporządkowanej nieruchomości bez prawa do odszkodowania za poniesione nakłady.

W dniu 21 grudnia 2020 roku D. W. i P. P. (2) zawarli z Gminą-Miastem G. umowę dzierżawy nieruchomości położonej w G. przy ul. (...) części działki nr (...) obr. (...) zapisanej w KW (...) o łącznej powierzchni (...).

Umowa została zawarta na czas określony do dnia 31 grudnia 2022 roku i potwierdzała stan dzierżawy nieruchomości trwający od 1 stycznia 2020 roku. Nieruchomość przeznaczona była na cele rolnicze bez prawa zabudowy działek. W myśl § 13 po rozwiązaniu umowy dzierżawca zobowiązał się do oddania uporządkowanej nieruchomości, rozebranych znajdujących się na niej obiektów budowlanych, likwidacji ogrodzeń, usunięcia drzew i krzewów owocowych oraz innych upraw na własny koszt bez prawa do odszkodowania.

Dowód: umowy dzierżawy k. 124-131, k. 140-143, k. 155-157, 158-160, k. 162, k.166, k.168-169 k.170-171, k.172-173; aneksy do umowy k. 132-134, k. 149, k. 154, k. 164; pismo dzierżawcy z dnia 3.01.2011 roku; pismo wydzierżawiającego z 13 stycznia 2011 roku k. 145; pismo dzierżawcy z dnia 10.04.2012 roku k. 150-151; pismo wydzierżawiającego z 22 czerwca 2012 roku k. 152

H. R. urodziła się (...). W chwili śmierci R. W. (1) powódka miała ukończone 75 lat. H. R. leczyła się w gabinecie okulistycznym z powodu zapalnego przewlekłego zapalenia spojówek w latach 2001-2016, podwyższonego ciśnienia wewnątrzgałkowego oraz nadmiernego łzawienia.

Od 2013 roku H. R. leczyła się z powodu nadciśnienia tętniczego, napadowego migotania przedsionków, zaburzeń lipidowych. W 2015 roku rozpoznano u powódki łagodną wadę zastawki. W dniu 20 października 2017 roku wykryto u powódki masywne, zaawansowane zmiany zwyrodnieniowe kolana prawego.

Dowód: zaświadczenia lekarskie k. 315-316, historia wizyty k. 319, przesłuchanie powódki H. R. k. 305v

H. R. pismem z dnia 19 listopada 2020 roku wezwała D. W. do zapłaty zachowku w kwocie 34.667 zł w terminie 7 dni od dnia otrzymania wezwania. Wezwanie zostało nadane w dniu 19 listopada 2020 roku.

Dowód: wezwanie do zapłaty k.5 akt I C 2078/20, potwierdzenie nadania k. 6

Sąd zważył, co następuje:

Sąd ustalił stan faktyczny w oparciu o dowody z dokumentów załączonych do akt sprawy, zeznania świadków D. B., P. P. (1), P. P. (2), dowodu z przesłuchania stron z ograniczeniem do powódki H. R., a także dowodu opinii biegłego sądowego z zakresu szacowania nieruchomości.

Sąd dał wiarę zeznaniom w/w świadków, co do stanu lokalu położonego w G. przy ul. (...) w momencie zamieszkania w lokalu przez spadkodawcę i pozwaną, oraz dokonania przez pozwaną i jej męża nakładów na w/w lokal. Sąd pominął w ustaleniach faktycznych zeznania świadków w części dotyczącej stanu zdrowia powódki. Świadczyli wskazywali ogólnie na stan zdrowia powódki oraz jej przypadłości nie precyzując jednocześnie momentu, od którego powódka cierpi na poszczególne dolegliwości. Zeznania świadków jako mało precyzyjne nie pozwalały na ustalenie stanu zdrowia powódki w momencie otwarcia spadku.

Sąd nie dał wiary zeznaniom świadka D. B. w części dotyczącej wejścia w skład spadku nakładów poczynionych na dzierżawione nieruchomości. Świadek wspominał jedynie o przeniesieniu umowy dzierżawy na jej rzecz co wiązało się koniecznością wyceny nakładów. W ocenie sądu zeznania świadka w tej części są odosobnione i nie poparte żadnym innym dowodem, w szczególności dokumentacją związaną z sporządzeniem wyceny nakładów oraz zmianą stron umowy dzierżawy.

Sąd dał wiarę zeznaniom H. R. co do jej stanu zdrowia, z tymże jako moment wystąpienia poszczególnych dolegliwości sąd przyjął daty wynikające z załączonej do akt sprawy dokumentacji medycznej.

Sąd dał wiarę opiniom biegłego sądowego z zakresu szacowania nieruchomości H. O.. W ocenie sądu sporządzone w toku sprawy opinie są jasne, logiczne i pozbawione wewnętrznych sprzeczności. Biegła w sposób należyty odniosła się do zarzutów sformułowanych względem opinii sądowych.

Zgodnie z art. 991 § 1 kc zstępnym, małżonkowi oraz rodzicom spadkodawcy, którzy byliby powołani do spadku z ustawy, należą się, jeżeli uprawniony jest trwale niezdolny do pracy albo jeżeli zstępny uprawniony jest małoletni - dwie trzecie wartości udziału spadkowego, który by mu przypadł przy dziedziczeniu ustawowym, w innych zaś wypadkach - połowa wartości tego udziału (zachówek).

Spadkodawca R. W. (1) sporządził testament, w którym powołał do całości spadku swoją żonę D. W.. Spadkodawca nie posiadał dzieci. W przypadku dziedziczenia ustawowego na podstawie 932 § 1 i 2 kc powołani do spadku po R. W. (1) byliby: D. W. w (...) części oraz rodzice J. W. i H. R. każde z nich w (...) części.

Sporny pomiędzy stronami było czy H. R. jest osobą trwale niezdolną do pracy, co uprawnia ją do uzyskania zachowku w wysokości (...) udziału spadkowego, który przypadł by powódce przy dziedziczeniu ustawowym. Jak wskazał Sąd Apelacyjny w G. w wyroku z dnia 7 listopada 2019 roku sygn. akt V ACa 229/19 (LEX nr (...)) oceny, czy w chwili otwarcia spadku uprawniony był trwale niezdolny do pracy musi dokonać sąd orzekający w sprawie o zachówek. Kryteria, jakimi powinien się kierować, muszą przede wszystkim pochodzić z przepisów z zakresu zabezpieczenia społecznego. Nie muszą to być jednak kryteria jedyne. Sąd winien więc rozważyć stopień niepełnosprawności organizmu i możliwości przywrócenia jego pełnej sprawności, ewentualność podjęcia innej pracy czy wiek uprawnionego. W

konkretnym wypadku zaawansowany wiek uprawnionego do zachowku może przemawiać za przyjęciem, że na tle tego przepisu będzie on traktowany jako osoba trwale niezdolna do pracy. Nie oznacza to jednak automatycznie, że osoba posiadająca status emeryta uprawniona jest do zachowku w wyższej wysokości. Mogłoby to bowiem oznaczać, że np. osoby posiadające prawo do wcześniejszej emerytury na tle art. 991 k.c. winny być traktowane jako niezdolne do pracy, co nie byłoby słuszne. Ten sam Sąd w wyroku z dnia 11 stycznia 2013 roku sygn. akt V ACa 989/12 (LEX nr (...)) wskazał że, już sam bardzo zaawansowany wiek uzasadniać może zaliczenie danej osoby do osób trwale niezdolnych do pracy w rozumieniu art. 991 § 1 k.c.

W ocenie sądu w realiach niniejszej sprawy powódka wykazała, że jest osobą trwale niezdolną do pracy. Zdaniem sądu na taką ocenę składa się szereg czynników.

Po pierwsze w chwili śmierci R. W. (1) powódka miała ukończone 75 lat. Zgodnie z zasadami doświadczenia życiowego w tak zaawansowanym wieku naturalnym

są ograniczenia w codziennym funkcjonowaniu, a co za tym idzie również ograniczone

są możliwości podjęcia pracy zarobkowej. Z racji na wiek powódki w chwili otwarcia spadku mało prawdopodobnym było, aby jej możliwości zarobkowania uległy wzrostowi w miarę upływu czasu, bądź nastąpiła poprawa stanu jej zdrowia. Sąd miał również na uwadze choroby stwierdzone u powódki w chwili otwarcia spadku. Jak wynika z załączonej dokumentacji medycznej powódka w okresie od 2001 do 2016 roku cierpiała na zapalne przewlekłe zapalenie spojówek, ponadto u powódki zdiagnozowano podwyższone ciśnienie wewnątrzgałkowe oraz nadmierne łzawienie. W chwili otwarcia spadku H. R. leczyła się kardiologicznie. Od 2013 roku powódka leczyła się z powodu nadciśnienia tętniczego, napadowego migotania przedsionków, zaburzeń lipidowych.

W 2015 roku rozpoznano u powódki łagodną wadę zastawki. Zdaniem sądu powódka wykazała, że w chwili otwarcia spadku była dotknięta schorzeniami kolana w postaci masywnych i zaawansowanych zmian zwyrodnieniowych kolana. Sąd dostrzega,

że przypadłość ta wynika z badania przeprowadzonego w 2017 roku, jednakże w ocenie sądu z uwagi na rozmiar i zaawansowanie schorzenia występowało ono u powódki już wcześniej, zwłaszcza biorąc pod uwagę poddanie się przez powódkę artroskopii kolana w 2003 roku. Ponadto zgodnie z zasadami doświadczenia życiowego zwyrodnienia stawów stanowią naturalną część procesu starzenia się. W ocenie sądu powyższe okoliczności uzasadniały przyznanie zachowku w wyższej wysokości.

Zgromadzony w sprawie materiał dowodowy wskazuje, że w skład spadku po R. W. (1) wchodziły:

a) prawo własności nieruchomości stanowiącej lokal mieszkalny nr (...), położonej w G., przy ul. (...) o powierzchni (...) m² zapisanej w księdze wieczystej nr (...) prowadzonej przez Sąd Rejonowy w Grudziądzu

(...). Do ustalenia wartości substratu zachowku przyjęto kwotę 197.000 zł,

b) udział (...) części w prawie własności niezabudowanej nieruchomości rolnej, oznaczonej działką nr (...) o pow. 2,3200 ha, zapisanej w księdze wieczystej numer (...) prowadzonej przez Sąd Rejonowy w Grudziądzu (...) o wartości 77.400 zł,

c) środki pieniężne w kwocie 14.500 euro. Kurs euro do polskiego złotego w chwili otwarcia spadku wynosił 4,35 zł, zatem w skład spadku weszła kwota 63.075 zł.

Wartość lokalu mieszkalnego określona przez biegłego sądowego w opinii uzupełniającej wynosiła 209.000 zł. Lokal mieszkalny nr (...) położony przy ul. (...) w G. wchodził w skład majątku osobistego R. W. (1). Zdaniem sądu wartość lokalu należało pomniejszyć o połowę nakładów poniesionych przez R. W. (1) i D. W. z majątku wspólnego na majątek osobisty spadkodawcy. Pozwanej D. W. przysługiwało by względem spadkobierców roszczenie o zwrot połowy nakładów poniesionych z majątku wspólnego na majątek osobisty. W wyniku spadkobrania doszło do konfuzji, ponieważ pozwana jest jedynym spadkobiercą. W ocenie sądu niesłusznym jest, aby nakłady poniesione przez

pozwaną działał na jej niekorzyść doprowadzając do wzrostu wartości substratu zachowku. Stąd jako podstawę ustalenia wartości substratu zachowku przyjęto kwotę 197.000 zł.

Wartość udział (...) części w prawie własności niezabudowanej nieruchomości rolnej, oznaczonej działką nr (...) o pow.2,3200 ha przyjęto zgodnie z opinią biegłego sądowego na kwotę 77.400 zł (k. 267). Wartość ta nie była kwestionowana przez strony.

W skład spadku po R. W. (1) wchodziła kwota 14.500 euro. Pozwana w odpowiedzi na pozew wskazała, że kurs euro w chwili otwarcia spadku wynosił 4,35 zł. Powód w żadnym zakresie nie kwestionował daty kursy, który posłużył do określenia wartości zgromadzonych środków pieniężnych, w związku z czym sąd uznał tę okoliczność za przyznaną. Z uwagi na błąd rachunkowy sąd w obliczeniach substratu zachowku przyjął kwotę 64.075 zł w miejsce prawidłowej kwoty 63.075 zł. W dalszej części uzasadnienia przedstawiono prawidłowe obliczenia.

Podstawę obliczenia zachowku stanowi czysta wartość spadku. Z związku z tym w niniejszej sprawie przy obliczeniu zachowku należało uwzględnić długi spadkowe w postaci kosztów nagrobka i organizacji pogrzebu. Sąd uznał za wykazane co do wysokości koszty pogrzebu w kwocie 5800 zł (k.109). Kwota ta stanowi sumę kosztów ceremonii pogrzebowej z posługą organisty i miejscem na cmentarzu (1650 zł) oraz koszty postawienia nagrobka (350 zł+300+3500 zł). W pozostałym zakresie sąd uznał wydatki za niewykazane, ponieważ specyfikacja pogrzebu załączona do akt sprawy (k.110) nie stanowi obiektywnego dowodu poniesienia kosztu pogrzebu w kwocie wskazanej w specyfikacji.

W ocenie sądu przy obliczaniu substratu nie zasadnym było uwzględnianie wartości nakładów znajdujących się na dzierżawionych nieruchomościach. Podstawą żądania rozliczenia nakładów jest art. 676 kc w zw. z art. 694 kc. Jak wynika z literalnego brzmienia art. 676 kc przepis ten ma charakter dyspozytywny. Sposób rozliczenia się przez strony umowy dzierżawy w związku z nakładami poczynionymi przez dzierżawcę na wydzierżawioną rzecz został zatem pozostawiony, w ramach swobody zawierania umów, woli stron, chyba że ze względu na treść lub cel stosunku prawnego, umowa w tym przedmiocie sprzeciwiałaby się właściwości (naturze) stosunku dzierżawy, ustawie lub zasadom współżycia społecznego. Jeżeli umowa dzierżawy reguluje kwestię rozliczenia nakładów, to prawo dzierżawcy do żądania zwrotu wartości nakładów, względnie prawo wydzierżawiającego do żądania przywrócenia stanu poprzedniego albo zatrzymania ulepszenia bez obowiązku wyrównania ich wartości, podlegają ocenie według treści umowy (por. wyroki Sądu Najwyższego z dnia 7 kwietnia 2005 r., II CK 565/04, niepubl. z dnia 14 października 2009 r., V CSK 111/09, niepubl., z dnia 6 czerwca 2008 r., II CSK 69/08, niepubl.). Zdaniem sądu analiza treści zawartych umów dzierżawy przemawia za nie uwzględnieniem wartości nakładów poniesionych na dzierżawione nieruchomości. Umowy dzierżawy zawierane było począwszy od 1994 roku. Dzierżawione nieruchomości były przeznaczone na cele rolnicze. W każdej z umów począwszy od 1994 roku do umowy z dnia 31 marca 2000 roku (k. 124-130) znajdował się zapis zobowiązujący dzierżawcę do zwrotu nieruchomości w stanie jakim znajdowała się ona w dniu zawarcia umowy. Budowa tuneli foliowych i innych nasadzeń drzew i upraw wieloletnich wymagała zgody wydzierżawiającego. W kolejnych umowach i aneksie do umowy (k. 131- 133, k.162, k.164) strony wyłączały możliwość zwrotu nakładów o czym świadczy zapis zobowiązujący od oddania przedmiotu dzierżawy oraz usunięcia obiektów na własny koszt i bez prawa do odszkodowania. Sąd dostrzega, iż w zapisach umowy mowa jest o odszkodowaniu, jednakże w ocenie sądu całość brzmienia umowy wskazuje, że termin ten oznacza nakłady. W umowy zawartej w dniu 29 października 2010 roku (k.140-142) strony stwierdziły, że nakłady poniesione na zagospodarowanie, adaptację i bieżące utrzymanie przedmiotu dzierżawy oraz dróg gruntowych służących do wspólnego korzystania stanowią koszty dzierżawcy i nie podlegają zwrotowi. Podobny zapis znajduje się w umowach dzierżawy zawartych już po śmierci R. W. (1) (k. 155-156, 158-159, k. 168-173). Uwadze sądu nie uszło również, że wydzierżawiający zgadzając się na wzniesienia urządzeń lub budynków na przedmiocie dzierżawy za każdym razem zastrzegał wyłączenie zwrotu nakładów poniesionych na przedmiot dzierżawy. W ocenie sądu długotrwałość umowy dzierżawy oraz stałość zapisów dotyczących wyłączenia zwrotu nakładów wskazuje na rzeczywistą wolę stron wyłączenia roszczenia o zwrot nakładów poniesionych na dzierżawioną nieruchomość. Zdaniem sądu faktyczne wzniesienie budowli i urządzeń nie stanowi argumentu przemawiającego za uwzględnieniem wartości nakładów niniejszym postępowaniu. Sąd dostrzega, iż w dokumentacji przekazanej przez (...) w G. brak jest zgody na prace w zakresie udokumentowanym przez biegłą w

opinii (k.219-220). Jak wynika z opinii biegłego sądowego nakłady te nie występują w obrocie rynkowym, podobnie jak umowa dzierżawy, stąd niemożliwe jest określenie wartości rynkowej nakładów (k. 214-215). Również umowa dzierżawy nie stanowi prawa majątkowego, które mogłoby zostać zbyte, bądź przeniesione na inną osobę. Zmiana stron umowy dzierżawy możliwa jest jedynie poprzez zawarcie kolejnej umowy.

Jak wskazał Sąd Najwyższy w wyroku z dnia 28 października 2003 r., sygn. akt I CK 216/02 (LEX nr (...)) dzierżawca, który dokonał nakładów na wydzierżawioną rzecz, nie może dochodzić ich zwrotu od wydzierżawiającego na podstawie przepisów o bezpodstawnym wzbogaceniu, lecz wyłącznie na podstawie przepisów normujących stosunki dzierżawy roszczenia z tego tytułu przedawniają się z upływem roku od dnia zwrotu rzeczy (art. 677 w związku z art. 694 k.c.), niezależnie od tego, czy chodzi o nakłady konieczne, czy też użyteczne (ulepszenie rzeczy). Wyżej przytoczony pogląd wyłączający możliwość zwrotu nakładów na podstawie bezpodstawnego wzbogacenia w ocenie sądu stanowi kolejny argument na rzecz nieuwzględnienia przy obliczeniu zachowku. W realiach niniejszej sprawy umowa dzierżawy trwała w dalszym ciągu, zatem roszczenie o zwrot nakładów jeszcze nie powstało. W związku z tym zdaniem sądu w rachubę może wchodzić ekspektatywa zwrotu nakładów. Zdaniem sądu przypadku ekspektatywy problem stanowi wycena nakładów. Pomiędzy powstaniem roszczenia, a wyceną mogą zajść znaczne różnice. Ponadto w związku z wyłączeniem prawa zwrotu nakładów przez strony umowy dzierżawy nie pewny jest powstanie żądania o zwrot nakładów. Nieruchomość została przeznaczona na cele rolnicze, zaś w aktach spraw brak jest informacji, aby dzierżawca zaaprobował przekształcenie nieruchomości w sposób dokonany przez wydzierżawiającego.

W ocenie sądu brzmienia umowy i powyższe argumenty przemawiały na pominięcie dowodu z przesłuchania pozwanej jako nieistotnego dla rozstrzygnięcia sprawy. Zdaniem sądu zeznania pozwanej nie mogły wpłynąć na ocenę skuteczności zapisów umownych w zakresie zrzeczenia się nakładów i uwzględnienia wartości nakładów w procesie ustalania wartości substratu zachowku.

Mając na uwadze powyższe wywody substrat zachowku powinien wynosić kwotę 331.675 zł (197.000 + 77.400 + 63.075 – 5800). Wartość udziału spadkowego H. R. wynosi 82.918,75 zł (331.675 x 0,25). Wysokość należnego powódce zachowku wynosi 55.279,17 zł (0, (...) 82.918,75 zł). W związku z błędem rachunkowym wyrok w punkcie I powinien ulec zmianie poprzez obniżenie należnego powódce zachowku o 166,66 zł.

Co do odsetek sąd podziela ugruntowany w orzecznictwie pogląd zgodnie, z którym roszczenie o zachówek jest roszczeniem pieniężnym. Odsetki za czas opóźnienia w jego spełnieniu biegną od daty wezwania dłużnika do zapłaty zgodnie z art. 455 (zob. wyrok SN z dnia (...) września 2010 r., II CSK 178/10, LEX nr (...); wyrok SN z dnia 7 lutego 2013 r., II CSK 403/12, LEX nr (...); wyrok SN z dnia 6 marca 2014 r., V CSK 209/13, LEX nr (...); wyrok SN z dnia 25 czerwca 2015 r., III CSK 375/14, LEX nr (...); wyrok SN z dnia 24 lutego 2016 r., I CSK 67/15, LEX nr (...)). Powódka wezwała pozwaną do spełnienia świadczenia pismem z dnia 19 listopada 2020 roku. Powód domagał się odsetek ustawowych za opóźnienia od dnia wniesienia pozwu tj. od dnia 11 grudnia 2020 roku.

W ocenie sądu w zakresie odsetek powództwo zasługiwało na uwzględnienie zgodnie z żądaniem pozwu.

W ocenie sądu nie zasługiwał na uwzględnienie wniosek pozwanej o rozłożenie świadczenia na raty. Powódka wezwała pozwaną do spełnienia świadczenia z tytułu zachowku pismem nadanym w dniu 19 listopada 2020 roku. Pozew w niniejszej sprawie został wniesiony w dniu 11 grudnia 2020 roku. W ocenie sądu pozwana od końca 2020 roku powinna mieć świadomość istnienia roszczenia o zachówek oraz liczyć się z obowiązkiem zapłaty odpowiedniej sumy tytułem zachowku. Przez czas trwania postępowania pozwana miała możliwość poczynienia oszczędności, z których możliwe jest spełnienie świadczenia. Sąd miał również na uwadze, że zasądzona kwota jest niższa od kwoty środków pieniężnych wchodzących w skład spadku. Dodatkowo zdaniem sądu pozwana nie wykazała szczególnych okoliczności które uzasadniałyby rozłożenie świadczenia na raty.

O kosztach postępowania orzeczono na podstawie art. 100 kpc. Na koszt strony powodowej w łącznej wysokości 9167 zł złożyły się: opłata od pozwu w kwocie 3750 zł, opłaty skarbowej w wysokości (...) zł, koszty zastępstwa procesowego w kwocie 5400 zł. Na koszty strony pozwanej w łącznej wysokości 5417 zł złożyły się: opłaty skarbowej w wysokości (...) zł, koszty zastępstwa procesowego w kwocie 5400 zł. Łącznie koszty procesu wyniosły 14.584 zł. Powództwo zostało uwzględnione w 73,70 %. Pozwana przegrała sprawę w 73,70 %, a powódka przegrała sprawę w 26,30 %. Powódka powinna ponieść koszty procesu w wysokości 3,835,59 zł, a pozwaną obciążają koszty procesu w kwocie 10.784,41 zł. Zatem od pozwana na rzecz powódki należało zasądzić kwotę 5.331,41 zł.

Wyrok w punkcie III powinien ulec zmianie poprzez obniżenie zasądzonej kwoty o 33,54 zł.

Łącznie wydatki postępowania poniesione przez Skarb Państwa wyniosły 3.336,01 zł. Sprawa została połączona do wspólnego rozpoznania ze sprawą ojca spadkodawcy - J. W.. Sprawy te pozostawały ze sobą w związku faktycznym.

W związku

z śmiercią J. W. i wydaniem wyroku częściowego sąd w orzeczeniu uwzględnił połowę wydatków przypadającą na część postępowania z powództwa H. R. przeciwko D. W.. W punkcie V sąd rozdzielił połowę wydatków postępowania w kwocie 1668,01 zł w proporcji jakiej powinny one ponieść koszty procesu. Pozwana powinna ponieść wydatki postępowania w kwocie 1229,32 zł, zaś powódka powinna partycypować w wydatkach postępowania w kwocie 438,69 zł. Tym samym kwota pobrana od pozwanej powinna ulec zmniejszeniu o 3,84 zł jednocześnie powiększając o tę kwotę zobowiązania powódki.